

Враховуючи зазначене пропонуємо внести зміни до КПК України стосовно можливості не вказувати конкретну особу у клопотанні на проведення НСРД, для чого п. 2 ст. 248 КПК (Розгляд клопотання про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії) КПК України викласти у такій редакції: «У клопотанні зазначаються:...*клопотання до суду може містити знеособлену інформацію про особу, відносно якої клопочеться проведення негласної слідчої (розшукової) дії у невідкладних випадках, пов'язаних із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації та/або інших держав проти України*».

Запропоновані зміни забезпечать можливість невідкладного проведення НСРД щодо особи, установчі відомості про яку неможливо отримати до прийняття рішення щодо проведення відносно неї НСРД, сприятимуть швидкому та ефективному її проведенню в умовах воєнного стану.

Трач Сергій Степанович,
доцент кафедри кримінального
процесу Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ

Оскільки кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності останніми роками суттєво активізувалися, а способи їх вчинення постійно набувають нових форм, питання дослідження криміналістичної класифікації усіх цих правопорушень постає надзвичайно гостро, оскільки лише за наявності останньої можна розробити ефективну методику розслідування таких кримінальних правопорушень з урахуванням специфіки окремих галузей господарювання, зокрема, технологічних особливостей пов'язаних із такою діяльністю та особливостями документального супроводження.

Аналіз чинного законодавства дає змогу стверджувати, що господарська діяльність (у широкому значенні) – це сфера правовідносин, учасниками яких здебільшого є такі суб'єкти: інвестор (особа, яка вкладає власні або позикові кошти в господарську діяльність); особи (компанії), які спеціалізуються на капітальних

вкладеннях у проекти з метою подальшого отримання прибутку; замовник (уповноважена інвесторами особа або власне інвестор, що здійснює реалізацію інвестиційних проектів); підрядник (особа, яка виконує роботи за договором підряду (безпосередні виконавці), або посередники, які укладають договори субпідряду з виконавцями-субпідрядниками); держава в особі органів державної влади та місцевого самоврядування.

Систематизацію можна розглядати одночасно як процес і результат застосування типологічного методу, що дає змогу розділити множинність об'єктів на підмножини (підкласи) за визначеними ознаками. Водночас класифікації притаманна властивість описового інструмента для вивчення взаємного розташування класів з визначеними для них розпізнавальними властивостями [1, с. 66–67].

Оскільки особливістю кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності є їх масштабність і багатогранність, то такі кримінальні правопорушення можна згрупувати за різними критеріями. Саме криміналістична класифікація цієї категорії кримінальних правопорушень є надзвичайно важливим засобом їх систематизації, оскільки має не лише гносеологічне, а й нагальне практичне значення [2, с. 34].

Залежно від родового об'єкта насамперед, доцільно виокремити основний масив кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, які безпосередньо передбачені у розділі VII КК України (кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності [3]), а також інші – предикатні групи кримінальних правопорушень, зокрема, проти власності, у сфері службової діяльності та професійної діяльності пов'язаної з наданням публічних послуг тощо.

1. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, які передбачені розділом VII КК України.

1.1. Кримінальні правопорушення проти порядку обігу грошей, цінних паперів, інших документів: виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів (ст. 199 КК України); незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200 КК України);

1.2. Кримінальні правопорушення проти системи оподаткування: незаконне виготовлення, зберігання, збут або

транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК України); ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (ст. 212 КК України); ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (ст. 212-1 КК України); незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок (ст. 216 КК України);

1.3. Кримінальні правопорушення проти системи бюджетного регулювання: нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (ст. 210 КК України); видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону (ст. 211 КК України);

1.4. Кримінальні правопорушення проти порядку переміщення предметів через митний кордон України: контрабанда (ст. 201 КК України); переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України (ст. 201-1 КК України);

1.5. Кримінальні правопорушення проти порядку зайняття підприємницькою та іншою господарською діяльністю: підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців (ст. 205-1 КК України); легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 209 КК України); умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (ст. 209-1 КК України); порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом (ст. 213 КК України); незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва (ст. 203-1 КК України); незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей (ст. 203-2 КК України);

1.6. Кримінальні правопорушення проти прав і законних інтересів кредиторів: доведення банку до неплатоспроможності (ст. 218-1 КК України); доведення до банкрутства (ст. 219 КК України); порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності (ст. 220-1 КК України); фальсифікація

фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи (ст. 220-2 КК України); шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК України); розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України);

1.7. Кримінальні правопорушення у сфері фондового ринку та біржової діяльності: маніпулювання на фондовому ринку (ст. 222-1 КК України); підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів (ст. 223-1 КК України); порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів (ст. 223-2 КК України); виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів (ст. 224 КК України); незаконне використання інсайдерської інформації (ст. 232-1 України); приховування інформації про діяльність емітента (ст. 232-2 КК України);

1.8. Кримінальні правопорушення проти добросовісної конкуренції і антимонопольної діяльності: протидія законній господарській діяльності (ст. 206 КК України); протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації (ст. 206-2 КК України); незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару (ст. 229 КК України); незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (ст. 231 КК України); розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України);

1.9. Кримінальні правопорушення проти прав і законних інтересів споживачів: умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції (ст. 227 КК України);

1.10. Кримінальні правопорушення у сфері приватизації: незаконна приватизація державного, комунального майна (ст. 233 КК України).

2. Предикатні до сфери господарської діяльності кримінальні правопорушення:

2.1. Проти власності. Насамперед, у цій категорії найчастіше вчиняють кримінальні правопорушення, передбачені ст. 185, 190, 191, 192, 196, 197-1 КК України. Причому переважну більшість із них становлять крадіжки, шахрайства й привласнення та заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем (66,4 %).

2.2. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (ст. 364, 364-1, 366, 367, 368, 369-2 КК України).

2.3. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян (передбачені ст. 356, 358 КК України).

2.4. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва.

Водночас, серед зазначених груп кримінальних правопорушень набули широкого розповсюдження кримінальні правопорушення проти власності, які поєднані з протиправним діяннями у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Незаконне одержання чи заволодіння коштами у сфері господарської діяльності зазвичай відбувається з використанням службового підроблення, зловживання владою або службовим становищем, прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.

Криміналістична класифікація кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності це систематизація відповідних кримінальних правопорушень за їх криміналістично значущими ознаками, що має важливе значення для досудового розслідування, оскільки дає повне уявлення про всі можливі порушення та зловживання під час ведення господарської діяльності й визначає оптимальні напрями формування окремих методик розслідування таких кримінальних правопорушень. Крім цього, криміналістична класифікація спрощує визначення завдань досудового розслідування, можливих шляхів і засобів їх вирішення в ході всього процесу розслідування, побудови загальних та окремих версій, встановлення послідовності проведення слідчих (розшукових) дій, тим самим, спрощує роботу слідчого (детектива), робить її більш ефективною.

Встановлено, що найбільш складні для розслідування кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності мають такі особливості: негативно впливають на формування і реалізацію стратегічного курсу у сфері забезпечення економічної безпеки, спрямованого як на стале нарощення конкурентоспроможності економіки України, так і на поступове зміцнення економічної стійкості та відповідно невразливості національної економіки до зовнішніх і внутрішніх загроз; вчиняються здебільшого службовими особами або спільно з ними; пов'язані з підробленням документів; означені заподіянням матеріальної шкоди у великих або особливо великих розмірах.

Список використаних джерел

1. Веліканов С. В. Класифікація слідчих ситуацій в криміналістичній методиці: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2002. 195 с.

2. Запотоцький А. П. Криміналістична класифікація злочинів у сфері будівництва. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 1 (11). С. 32–43.

3. Кримінальний кодекс України: Закон від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.